

Воєнні злочини

Тортури (катування)

Застосування тортур (катування) підлягає універсальній забороні за міжнародним правом.

Норми прав людини та стандарти МГП не виправдовують катування за будь-яких умов. Тому в ситуаціях, коли такі дії вчинені та пов'язані зі збройним конфліктом, вони становлять склад воєнного злочину.

Характеристика порушення МГП:

- учинене в умовах збройного конфлікту й пов'язане з ним (може мати місце в умовах міжнародного та неміжнародного збройних конфліктів);
- діяння характеризується спричиненням сильного фізичного чи психічного болю або страждання;
- діяння виконавця має спеціальну мету: отримання інформації чи зізнання, покарання, залякування чи примушування, або з будь-якої причини засноване на дискримінації будь-якого характеру;
- для правової кваліфікації не має значення кількість жертв: може бути одна чи більше осіб;
- жертвою злочину є захищена особа згідно з МГП;
- виконавець усвідомлював, що жертва має статус захищеної особи.

Відповідну заборону закріплено у

- (1) статті 12 Конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12.08.1949;
- (2) статті 12 Конвенції про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі від 12.08.1949;
- (3) статтях 17, 87, 89 Конвенції про поведження з військовополоненими від 12.08.1949;
- (4) статті 147 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949;
- (5) статті 75 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 08.06.1977 (щодо збройного конфлікту міжнародного характеру);
- (6) статті 3 спільній для Конвенцій про захист жертв війни від 12.08.1949;
- (7) статті 4 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II) від 08.06.1977 (щодо збройного конфлікту неміжнародного характеру).

Найбільш повне й універсальне визначення катування міститься у Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання від 10.12.1984.

Із нього можна вирізнити такі **особливості**, які мають значення для подібних дій в умовах збройного конфлікту:

будь-яка **дія**, якою будь-якій особі **навмисно заподіюється сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати** від неї або від третьої особи **відомості** чи визнання, **покарати** її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також **залякати чи примусити** її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання **заподіюються державними посадовими особами** чи іншими **особами, які виступають як офіційні**, чи з їхнього підбурювання, чи з їхнього відома, чи за їхньою мовчазною згодою.

Катування є однією із найбільш серйозних форм нападу на психологічну та фізичну цілісність людини. *Мета й серйозність нападу* на жертву відрізняють катування від інших форм жорстокого поводження.

Катування як порушення МГП не є безпричинним актом насильства, а спрямоване на досягнення певного результату або мети шляхом заподіяння сильного психологічного чи фізичного болю.

Визначення тортур як порушення законів і звичаїв війни передбачає **три основні елементи**:

- заподіяння *сильного душевного чи фізичного болю / страждання*;
- *навмисне* заподіяння болю;
- досягнення певної мети через такі дії.

В іншому випадку вчинені діяння можуть бути кваліфіковані як *нелюдське поводження* стосовно особи.

Щоби оцінити наслідки застосованих до особи тортур, необхідно звернути увагу на:

- *тривалість* впливу, який було здійснено на особу;
- *стать, вік і стан здоров'я* жертви;
- *фізичні та психічні наслідки* здійсненого впливу на жертву;
- *спосіб і метод* впливу на особу.

У частині **психологічного ставлення особи** до жорстокого поводження, яке вчиняється стосовно неї, важливо звертати увагу на такі **наслідки** у формі:

- **психологічного страждання** — дискомфорт, дисфункція або розлад розумової діяльності зазвичай такий, що виникає внаслідок фізичного болю або травми; належить до емоційного болю і страждання (зокрема й дуже неприємні емоції, такі як тривога, депресія, надриг, горе, переляк, приниження або лють), які є наслідком поведінки іншої людини;
- **психологічного болю** — широкий спектр суб'єктивних переживань, що характеризуються сприйняттям негативних змін і супроводжуються сильними негативними переживаннями. Інтенсивний «нестерпний» психічний (психологічний) біль визначається як емоційно обґрунтоване надзвичайно відразливе почуття, яке можна пережити як муку.

Над довідкою працювали:
Павлюк Аліна (Офіс Генерального прокурора)
Лисенко Марія (JustTalk)